



UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Loochenen van verzwegen argumenten.

van Eemeren, F.H.; Grootendorst, R.

Published in:
Onze Taal

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Eemeren, F. H., & Grootendorst, R. (1992). Loochenen van verzwegen argumenten. *Onze Taal*, 61(5), 96-97.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

'Dat hebt u mij niet horen zeggen.' Door zich mistig uit te drukken, kunnen sluwe sprekers zich uit netelige situaties redden. Zij laten elementen uit hun argumentatie onuitgesproken, en als zij op die verzwegen argumenten worden aangesproken, geven ze niet thuis: de drogreden van het loochenen van verzwegen argumenten.

Drogredenen [6]

Loocheningen van verzwegen argumenten

F.H. van Eemeren & R. Grootendorst

Een goed verstaander heeft maar een half woord nodig, zegt het spreekwoord. Maar is de opponent wel een goed verstaander? Is hij oprecht of probeert hij de spreker woorden in de mond te leggen? De spreker kan zich op de vlakke willen houden en niet het achterste van zijn tong laten zien. Door zich opzettelijk mistig uit te drukken, maakt hij het zijn gesprekspartner moeilijk om erachter te komen wat hij precies bedoelt.

Politici en andere zogenaamde beleidsmakers zijn er dikwijls heel bedreven in iets zó te zeggen dat er onmiskenbaar een bepaalde suggestie van uitgaat, zonder dat ze op het gesuggereerde kunnen worden vastgepind. Door zich te verschuilen achter de letterlijke betekenis van hun woorden, proberen ze zich te onttrekken aan de verantwoordelijkheid voor wat ze zelf gezegd hebben. Als de oplossing van een verschil van mening daardoor bemoeilijkt wordt, maken ze zich schuldig aan een drogreden — of er nu een mooie Latijnse naam voor bedacht is of niet.

• ENERZIJD/ANDERZIJD

De voorbeelden van dit 'dat-hebt-u-mij-niet-horen-zeggen-effect' liggen voor het opscheppen. Dit is een fraai staaltje van minister-president Lubbers:

'Immigranten mogen niet in het isolement blijven, maar daarom dient er wel ruimte voor eigen organisaties te zijn, die echter op hun beurt weer geen doel op zichzelf mogen worden.'

Is Lubbers nu voor of tegen een islamitische zuil, vroeg Jan Blokker zich hierop vertwijfeld af. 'Al sla je me dood', was zijn begrijpelijke antwoord (de Volkskrant, 21 januari

1992). Door de enerzijds/anderzijds-achtige formulering kan de luisteraar of lezer (net als Lubbers) alle kanten op.

Een specifiek probleem bij het oplossen van meningsverschillen wordt gevormd door impliciete of 'verzwegen' argumenten. Zo'n verzwegen argument slaat een onzichtbare brug tussen een argument dat expliciet naar voren is gebracht en het verdedigde standpunt:

Willem is thuis, want zijn auto staat voor de deur [en Willem is niet zonder auto weg].

Op het eerste gezicht heeft de aanwezigheid van Willems auto misschien niet zoveel te maken met de vraag of hij al dan niet thuis is. Dat wordt anders als men zich realiseert dat er in deze argumentatie kennelijk van wordt uitgegaan dat Willem niet zonder auto weg kan zijn. Misschien doet Willem wel alles met de auto. Of heeft hij gisteren laten weten dat hij vandaag ergens met de auto naar toe moest. Hoe dan ook, volledig is het betoogje pas als het verzwegen argument 'Willem is niet zonder auto weg' aan de uitgesproken argumentatie wordt toegevoegd.

Anders dan het woord *verzwijgen* suggereert, hoeft er niet per se sprake te zijn van geraffineerde manipulatie. De reden om een onderdeel van de argumentatie voor een standpunt impliciet te laten, is gewoonlijk dat een uitgesproken vermelding overbodig is, omdat de luisteraar of lezer de argumentatie zo ook wel begrijpt. Maar er kunnen ook minder nobele motieven in het spel zijn dan het bevorderen van een efficiënte communicatie. De spreker of schrijver kan bijvoorbeeld proberen dubieuze of controversiële aannames op deze manier weg te moffelen. Daarom is het voor de kritische luisteraar of lezer

zaak goed in de gaten te houden wat er in de argumentatie allemaal stilzwijgend wordt aangenomen. Soms kan dit knap lastig zijn:

Willem is niet thuis, want zijn auto staat niet voor de deur.

Gevraagd naar het argument dat in dit betoogje verzwegen is, zal menig een, net als bij de originele versie, zeggen: 'Willem is niet zonder auto weg'. Bij verder doordenken wordt duidelijk dat het precies omgekeerd moet zijn: 'Willems auto is niet zonder Willem weg'. Met andere woorden: Willem is de enige die in de auto rijdt (zijn vrouw mag er bijvoorbeeld geen boodschappen mee doen) en de auto is ook niet voor reparatie naar de garage of zoiets.

• CENTRUMPARTIJ

Soms is het, anders dan bij dit willekeurige voorbeeld, wel degelijk de moeite waard precies na te gaan welk argument in de argumentatie verzwegen is, omdat er opinies in verstopt kunnen zitten die de spreker of schrijver eigenlijk liever verborgen had willen houden. Als het daarbij om verwerpelijke vooroordelen gaat, heeft het expliciet maken van wat impliciet is soms een ontmaskerende werking. In dit fragment uit een radio-uitzending van de Centrumpartij verraadt het verzwegen argument waar de spreker precies staat:

'Maar toch niet alle buitenlanders zijn criminelen?'

'Nee, dat beweren wij ook helemaal niet! Sommigen willen zich best aanpassen.'

Het verzwegen argument is hier: 'Wie zich aanpast, is geen crimineel.' Van hieruit is het voor de argeloze luisteraar maar een klein stapje naar: 'Wie zich niet aanpast, is wél een crimi-

neel.' Is dat wat de Centruumpartij eigenlijk denkt, maar liever niet hardop zegt?

Nog een juweeltje in dezelfde trant:

Ik heb niets tegen homoseksuelen. Ik vind alleen dat de leeftijdsgrens voor homoseksueel geslachtsverkeer met jonge kinderen niet omlaag moet, want anders bestaat het gevaar dat ze homoseksueel gemaakt worden.

De zogenaamd tolerante houding jegens homoseksuelen wordt hier meteen weer ontkracht door het gebruik van het woord *gevaar*. Uit dit

woord kan worden afgeleid dat de spreker van mening is dat homoseksualiteit iets is wat voorkomen moet worden. Of zou hij heteroseksueel geslachtsverkeer met jonge kinderen ook afwijzen omdat het gevaar bestaat dat ze heteroseksueel gemaakt worden?

● DUS JIJ VINDT...

Hoe zou de spreker reageren als hij met de implicaties van zijn eigen argumentatie werd geconfronteerd: 'Dus jij vindt dat buitenlanders die zich niet aanpassen criminelen zijn?', 'Dus jij vindt dat voorkomen moet worden dat kinderen homoseksueel

worden?', enzovoort? De spreker is zich ervan bewust dat het verzwegen argument een 'sociaal onwenselijke' opinie inhoudt. Daarom zal hij geneigd zijn glashard te ontkennen dat dit is wat hij vindt, en ook dat zijn woorden aanleiding geven om te denken dat hij dat vindt.

Door te ontkennen dat hij gebonden is aan de opinie die in zijn woorden besloten ligt, onttrekt een spreker zich aan de verantwoordelijkheid voor wat hem op grond van wat hij zelf gezegd heeft, mag worden toegeschreven. Hij maakt zich dan schuldig aan de drogreden van *het loochenen van een verzwegen argument*. <

Een woordenboek is nog geen woordenboek als er *woordenboek* op staat!

Nicoline van der Sijs -
redacteur en lexicograaf, Utrecht

Al enige jaren verschijnen er woordenboekjes op de markt die het taalgebruik van een specifieke groep personen beschrijven of pretenderen te beschrijven. Deze woordenboekjes móeten wel goed verkopen, anders zouden de uitgevers niet doorgaan ze uit te geven. De uitgave wordt in ieder geval vaak niet gerechtvaardigd door de kwaliteit van de boekjes. Dit ligt niet aan de onderwerpen, maar aan de uitwerking: veel boekjes worden in no-time in elkaar geflanst, wat soms zelfs als wapenfeit in de inleiding wordt vermeld (het *Studentenwoordenboek*).

Sommige uitgevers zien er geen been in te profiteren van het succes van een bij een andere uitgever verschenen boek door een boek uit te geven dat hetzelfde onderwerp behandelt. De kwaliteit van het tweede boek haalt het meestal op geen stukken na bij die van het eerste. Zo verscheen na het gedegen, erudiete *Eponiemenwoordenboek* van Ewoud Sanders het *Eponiemen Boek* van Marcel Grauls; na *Lullebol, het Nederlands scheldwoordenboek* van Hans Heestermans verscheen *Lik op stuk* van Bleekers.

Hoe valt te beoordelen of een

woordenboek kwaliteit heeft of niet? Aan de hand van vier woordenboeken (*Parlementaal*, het *Eponiemen Boek*, *Jongertaal* en het *Studentenwoordenboek*) wil ik een aantal criteria behandelen.

● SERIEUZE BEDOELING

Ten eerste moet het woordenboek serieus bedoeld zijn: een moppenboek heeft een ander doel en bereik dan een woordenboek. Bij dit criterium valt *Parlementaal* al direct af: de definities hierin hebben maar één doel: grappig te zijn. Dat doel wordt overigens niet bereikt. Twee voorbeelden volstaan: '*road pricing*: price the road niet voor u thuis bent'; '*upgraden*: de kamerthermostaat een graadje hoger zetten'.

Overigens wil dit niet zeggen dat woordenboeken nooit op de lachlust zouden mogen werken; dat mag echter niet het *doel* zijn. Wij lachen nu misschien om moralistische definities van Kruyskamp als: '*popmuziek*: ben. voor zekere, oorspr. op de rock-'n-roll gebaseerde, bij jeugdige en onrijpe personen in de smaak vallende hedendaagse amusementsmuziek' (Van Dale, 10de druk). Kruyskamp bedoelde deze definitie echter volkomen serieus. Een acceptabele manier waarop een woorden-

boek 'grappig' mag zijn, is in de juiste keuze van citaten of voorbeeldzinnen. Juist de parlementaire taal is een Fundgrube voor geestige citaten. Een gemiste kans.

● VERANTWOORDING

Een goed woordenboek bevat een acceptabele verantwoording van de gevolgde methode en goede bronvermeldingen.

Het *Eponiemen Boek* geeft geen verantwoording van de gevolgde methode; als criterium voor opname gold 'verwondering'. Evenmin geeft het een bronvermelding. Ook in *Parlementaal* ontbreekt zowel een verantwoording als een bronvermelding. En dat terwijl er veel publikaties bestaan over ambtelijke en eufemistische taal (bijna synoniem!) en over de processen die het ambtelijke woordgebruik beheersen.

De doelstelling van het *Studentenwoordenboek* is het inventariseren van bijzondere, binnen de studentenwereld gebruikte woorden. De trefwoorden zijn op twee manieren verzameld: dertien studenten (informanten) vormden de eerste bron. Zij legden in de verschillende studentensteden 'enige weken' hun oor te luisteren. De tweede bron werd gevormd door literatuur, bestaande >